

JASMINA MIHAJLOVIĆ

Dosadna knjiga
Svaštara

Beograd
2019.
DERETA

Biblioteka
SAVREMENA SRPSKA KNJIŽEVNOST

Urednik
Zoran Bognar

Copyright © ovog izdanja *Dereta*

SADRŽAJ

GRAD	7
(MODERNE) GLUPOSTI	21
STRAHOVI	51
HOTELI	89
SVAŠTARA	137
ZAPISI SA PUTOVANJA	163
DIGITALNO – ANALOGNO	189
SVAŠTARA (OPET)	227
AH, FRANCUSKA!	237
PRIVATNO	289
O AUTORKI	311

GRAD

ZA MOĆ JE POTREBNA VISINA

Toranj na Avali, zaštitni znak Beograda, srušen u NATO bombardovanju Srbije 1999. godine (obnovljen 2010), bio je neka vrsta dvostrukog obeliska. Vertikalna na uzvišenju.

Obelisk je simbol muškog. Arhitektonska materijalizacija falusne erekcije energije, pobede, moći. Vladaње prostornom vertikalom i stremljenje ka nebesima. Šiljak na vrhovima egipatskih obeliska poslednja je tačka faraonske transmisije vidljive i nevidljive energije zračenja moći. Nije ni čudo što su drevnoegipatske obeliske razni imperatori potom razvlačili po svetu. Setimo se egipatskog obeliska na Trgu Konkord u Parizu, onih u Carigradu, Londonu, Vašingtonu... Nije to bila tek obična „pozajmica”, nego premeštanje obeležja trijumfa, razmnožavanje prastarog šiljatog simbola pobede i snage. Vremenom, malo-pomalo, klasični vitki stub moći zamenili su tornjevi i zvonici crkava, pre svega gotičkih katedrala. Rat kao stremljenje ka

nebu zamenila je vera u nebo, u Boga, u visine, u uzdi-
zanje kako građevine tako i samog čoveka.

Prva građevina koja je moderna metafora obeliska jeste *Ajfelova kula*. Ona je ujedno i prvi objekat koji je uspeo da nadmaši visinu piramida u Gizi! (Uzgred, *Ajfelovu kulu* i Keopsovu piramidu deli četiri hiljade godina vremenske razlike.) Potom su svi ovladali obeliscima, pa je nastala epoha oblakodera, solitera, nebodera. *Empajer stejt bilding* u Njujorku, zdanja poput Univerziteta *Lomonosov* u Moskvi, mnogobrojne kule-oblakoderi vrtoglavih visina u Aziji... Svaki grad danas ima svoje obeliske. Beograd može da uperi pogled u svoje obeliske, u palatu *Albanija*, *Beograđanku* i poslovni centar *Ušće*.

Zatim su na evolutivni red došli novi oblici obeliska – razne vrste antena i repetitora. Njihovi šiljci već su se bavili posebnom vrstom transmisije energije moći. Prenosili su nevidljive talase, vibracije, frekvencije, virtuelitet slike, zvuka. Bili si čista vajerles moć. Spiritualna tehnologija novog doba. *New age* ezoteria.

Rušenje starog vertikalnog falusnog muškog simbola obeliska jeste teroristički napad u Njujorku i pretvaranje u prah blizanačkih obeliska, *The Twin Towers*. Apsurdno je što je to uradila druga brutalna regresivna minaretska muška moć čije je stremljenje ka visini postalo – rušenje!

Prvi pravi obelisk novog doba nastao je u osvit XX veka. Radio-antena na Long Ajlendu, delo Nikole

Tesle, ima obeležje androgino obeliska. Konstrukcija vertikalnog tornja završava se oblinom nalik na žensku dojku. Ubitačnost šiljka zamenila je polulopta. Arhitektonski jin-jang. Androgino osvajanje nebesa.

Kad se malo bolje razmisli, svaka satelitska antena, od najmanje do one opservatorijske, sastoji se od stuba i kalote. Od prave i zakrivljene linije, baš kao čuvena Teslina „pećurka”.

A ako čovek dozove vizuelnu misao i seti se remek-dela moderne arhitekture, čuvenog Hotela *Burdž el-Arab* u Dubaiju, poznatijeg kao *Jedro*, onda će shvatiti kakve je sve filozofske preobražaje obelisk doživeo kroz vreme. Omekšana napetost erekcije ove građevine, nje-na „utopljenost” u prividan beskraj mekog mora, služi uživanju i odmoru. Obelisk ne mora da pokori, može i da odmori!

GRAD KAO SLIKA MENTALNOG STANJA NACIJE

Živim u Beogradu u blizini Kalemegdana i dunavskog šetališta. Bez ikakvog tipično balkanskog preterivanja mogu reći da stanujem nadomak raja. Prednosti ovakvog obitavališta su ogromne: gotovo sam u centru prirodne i arhitektonske lepote, u dodiru sa palimpsestima prošlosti, blizu velikih voda i koliko-toliko nezagađenog vazduha. Naročito zimi, kada nema mnogo šetača, čini mi se kako imam ekskluzivno vlasništvo nad najlepšim delom Beograda.

Ipak, svaki put kada izađem iz kuće ne bih li za nepunih pet minuta došla iz svoje unutrašnje stambene oaze do one spoljašnje, kalemegdanske, čeka me „urbana” Srbija, predvorje pakla: prljavština, blato, rupe, razlupani autobusi, đubre, plastične kese koje „rastu” po drveću, razdrljeni kontejneri, pesak, šut, leševi napuštenih kola, olupane fasade, prljavi automobili krn-tije koji dime i smrde, mirisi sušenog mesa, zaprške,

memle, užegli taksiji, smrdljive platforme autobusa, polutrotoari, polukolovozi, nesnosna varvarska buka, uskislo bolesno drveće, ofucani vrapci i golubovi, sivilo, čemer, bahati prolaznici, svet bez osmeha, sunce bez poliranog sjaja... Kažu da put do raja vodi kroz čistilište. U beogradskom slučaju put ka raju ide preko pakla.

Dugo sam za suštinsku neurbanost srpskih gradova krivila vlast, nasleđa prošlosti, komunalne službe... šta sve ne, dok nisam počela grad da sagledavam kao dubinsko ogledalo, kao mentalnu sliku nacije. I tek tada sam se prepala sopstvene zemlje, sunarodnika i sebe. Verujte, benigno je samo đubretare, gradsko zelenilo i ostale komunalce smatrati odgovornim za antiurbano, ružno, haotično, glupo, opasno, za nepraktično do surovosti...

Da li je naše individualno, porodično i kolektivno nesvesno – bolesno?

Jednom sam napisala: kako nacija može da bude mentalno i fizički zdrava kad joj javne kante za đubre nisu nikada zatvorene?! A zašto nisu zatvorene? Pa, MI ih ne zatvaramo. Zbog čega? Pre svega, navikli smo da budu razdrljene, a s druge strane bojimo se da ne zaprljamo ruke zatvarajući ih. Kakvo shizofreno licemerje! Večna prljavština ispod prozora i na ulici čini nam se manje prljavom od sopstvenih prljavih ruku. Da se ne lažemo, većina poklopaca na kontejnerima pokvarena je upravo iz istog razloga nacionalne dubinske psihologije koji se boji čistog, lepog,

sređenog i organizovanog. Mi smo velemajstori retke duhovne veštine da na svim nivoima delamo u korist sopstvene štete!

Verovatno još u davna vremena nismo naučili da vodimo računa o sebi, da volimo sebe, pa se bojimo lepote, nismo hrabri, podržavamo kaos pošto ne zahteva misaoni napor. U krajnjoj liniji, neiskorenjeno viševjekovno blato koje je u svim istorijskim epohama verni pratilac ulica srpskih gradova odraz je naših genetskih nacionalnih neprečišćenih misli. Da ne bude baš sve tako otužno blatnjavo, rekla bih da u osvit drugog milenijuma konačno počinjemo da vidimo to blato i, što je važnije, počinje da nam smeta! To je dovoljan preduslov za sticanje civilne svesti u izvornom značenju te reči. Civilno je isto što i građansko, učtivo, uglađeno, uljudeno, pristojno.

ARHITEKTURA I LEPE MISLI

Zamislite malu italijansku varošicu u nekakvoj poluzabiti. I prizovite u maštu jednog dečaćića koji svako jutro ide od kuće ka školi. Neka vreme događanja bude polovina XX veka.

Dečkić mora iz svoje uzane kamene vijugave asimetrične uličice da prođe preko širokog pravougaonog trga na kojem su katedrala, fontana i zdanja sa bočnim kolonadama, iznad kojih se uzdižu zvanične institucije gradića i stanovi uglednijih građana. Verovatno da pomalo ohola provincijska crkva ima široko stepenište, kamene rozete, možda i vitraže na prozorima. Zgrade na trgu pak sve su sa ujednačenim izbledelim zelenkastim šalonima, tu i tamo na prozoru muškatile; stubovi koji tvore kolonade zasigurno imaju kapitule, ili bilo kakvu drugu ornamentiku. I pomislite, na kraju, da dečak godinama gleda ovaj arhitekturno-ambijentalni sklop i polako njegove misli srastaju sa okolinom i postaju gotovo nesvesno princip njegovog

mišljenja, njegovog mentalnog sklopa, njegovog racionalnog i iracionalnog bića.

Zamislite sada malu srpsku varošicu u neakvoj poluzabiti. I prizovite u maštu jednog dečaćića koji svako jutro ide od kuće ka školi. Neka vreme događanja bude kraj XX veka.

Dečkić mora iz svoje poluasfaltirane uličice, obilazeći bare (ukoliko sluša majčine savete), da prođe preko neke vrste trga koji bi u perspektivi trebalo da bude harmonična celina. Na trgu je smušena skupština opštine, sumorno zdanjce sa okrnjenim stepeništem, ispred je rondela preko čijih ivica se valjuška poznato nam blato, bilje unutar zelene površine(!) je svenulo, zgrade koje se prostiru oko trga neujednačenog su vremena gradnje, stila, veličine i sumnjivog arhitektonskog ukusa. I pomislite, na kraju, da dečak godinama gleda ovaj zbunjeni arhitekturno-antiambijentalni sklop, njegove misli polako srastaju s okolinom i postaju gotovo nesvesno princip njegovog razmišljanja.

Sigurno da lepota i organizovanost misli ova dva dečaka, kad postanu odrasli ljudi, neće biti ista. Reći ćete, naravno, da je ova konstatacija tačna jer su kulturološke i istorijske razlike ove dve, donedavno susedne zemlje, ogromne. Ja i nisam htela da govorim o razlikama nego o suštini. O tome da arhitektura, osim što podstiče smisaono mišljenje, može da oblikuje našu dušu, naše misli i učini ih lepim.

E, sad se postavlja pitanje o kokoški i jajetu. Šta je starije? Skladna arhitektura ili skladne misli?! Svakako – misli. One su jaje, zametak, preteča. Ali su i kokoška. Lepe misli rađaju lepa zdanja, haotične misli reprodukuju materijalnu kakofoniju.

Kako naučiti i utrenirati svoje misli da budu lepe u jednoj zbunjenoj arhitektonskoj polucelini kao što je Beograd? Treba imati strpljenje i selektivni pogled. Uvežbati oko da otkrije harmoniju. Obično se nalazi u zoni izvan našeg vidokruga. Podignite pogled i videćete ukras na fasadi, ogradu od kovanog gvožđa, poneku terasu u cveću, lepu zavesu iza koje je tajanstveno prigušeno zlatasto svetlo neke lampe... Najbolje je noću jer slabašno javno osvetljenje naše prestonice pretvara Pepeljugu u princezu.

Postanite arhitektonski voajer Beograda!

ZVUČNO ZAGAĐENJE JE IDEOLOŠKO ZAGAĐENJE

Danas se više nego ikada pominje reč zagađenje u celom svetu. Zagađen je vazduh, nečista je hrana, voda, klima – pa i mi sami. Ozonske rupe, luda stoka, podivljale bakterije i virusi, genetski modifikovana hrana, nuklearni otpad, nagomilani pravi otpad – sve to deluje kao scenario nekog horora nad hororima. A planeta nikada nije bila globalno razvijenija!

Pogledajte samo televizijske reklame: procentualno najveći broj njih se bavi čistoćom. Kada smo postali toliko prljavi!? Ili možda tek sada imamo svest o tome da smo bili i još uvek jesmo prljavi? Kao čovečanstvo.

Razmišljala sam o tome šta to meni u mom gradu najviše smeta ako se, naravno, izuzme gotovo suvenir-ska balkanska prljavština. Smeta mi buka! Svi nešto buše, ruše; otrcani vozni park, privatni i javni, drnda; komšija, ako ne buši, pušta glasnu muziku, više kako bi se osetio moćnim... Bučnost je, reče neko,

proporcionalno vezana za civilizacijski razvoj. Što bučniji, to iskompleksiraniji, a ne veseliji!

Odete u kafić usred bela dana, trešti njegova muzika, urla ona iz susednog, caruje kakofonija, pored kafića radnici vibracionom bušilicom riju ulicu, obližnji lepotan turira svoj falusni motor, zavija zastareli alarm nekog „jugića”, pa hajde se sad vi opustite... A da porazgovarate... e pa to je nemoguće! Morate vikati kao da ste adolescent na ekskurziji ili pomoćno osoblje na aerodromskoj pisti. Situacija je još apsurdnija ako ste u kafiću ili restoranu kraj vode. Voda je ionako plemenita stvar. Smiruje sama po sebi. Njena glatko zatalasana površina daje suštinsku energiju. Možda bi sve bilo normalnije kada bi neki kafići treštali, neki puštali meditativnu muziku ili operu, a neki bogami – ništa. Uostalom, ko ima pravo da mi pušta muziku, pa još i glasnu, po svom, a ne po mom izboru? Lični muzički izbor moje je osnovno pravo iako nije ušlo ni u jedan zakon, bar ne u mojoj zemlji. Moje suštinsko pravo jeste i da na miru razgovaram sa drugim. Jasno je definisano gde čovek javno sluša muziku: svojim ušima na raznim spravama, na koncertu, u muzičkom klubu... To i jeste njegov izbor, njegov ukus, njegovo pravo. Srpski kafići su samo dobro dizajnirane svadbarske šatre sa prvog poljančeta izvan grada.

Toliko puta sam zaželela da mi na nekom dunavskom splavu puste klasičnu muziku. Volela bih da vidim kako se od nje transformiše predeo koji posmatram.

Kako dobija božanski sklad, kako zvuk i predeo bivaju u balansu sinergije. Možda je moja želja nedolična ili suviše elitistička, mada bi možda to i drugi posetioci hteli, ali ih je sramota da izgovore. Možda se stvarno bojimo lepote i sklada. Možda smo mnogo bolesni!?

Od srpske šatre, kafane, kafića, put vodi pravo u političke televizijske emisije okruglog, poluokruglog ili kiflastog stola, a onda iz rijalitija direktno u parlament. Tu isto niko nikog ne čuje, ne sluša i bilo bi dobro da im se pusti kao pozadina, koja će biti u prvom planu, neka drečava muzika.

Svako zvučno zagađenje u suštini je ideološko. Parlament nisu ONI nego MI! Kontrolisanje buke nije ekološki nego civilizacijski problem jedne nacije.

(MODERNE) GLUPOSTI

PRODAVNICE KAO MODERNA GOLGOTA

Sećate li se divnog romana Džejn Ostin *Gordost i predrasude*? I kasnijeg istoimenog filma? Glavna junakinja ove ljubavne novele iz XIX veka, Elizabet Benet, bori se gordošću protiv predrasuda svog vremena.

Ja se trudim da napravim katalog GLUPOSTI i PREDRASUDA modernog vremena i civilizacije u kojima živimo. Zato što se čini da još uvek vučemo sa sobom ogromni prtljag predrasuda iz bivših vremena u koji smo dodali buljuk savremenih gluposti. I apsurdna.

Došli smo zbog hipermodernosti do situacije nadomak zombiranja. Došli smo do situacije da ne znamo jesmo li još uvek ljudi ili neka vrsta robova-roboti. Došli smo do situacije koja preta cunamijem nad zdravim razumom. I slobodnom voljom.

Znamo da živimo u ultrapotrošačkom društvu. Ono je i lepo i teško. Kako za proizvođače, tako i za potrošače. Nije lako ni za posrednike – trgovce. Važno je

prodati robu. Ali, pred nas kupce postavlja se jedno ključno pitanje. Kako je kupiti? I tu dolazimo do apsurda savremenih kupoprodajnih odnosa.

Ulazite u bilo koju mega prodavnicu. Nije bitno da li ona prodaje hranu, odeću, belu tehniku, nameštaj, tehničku robu... Prostor je prepun bala robe koja se raspakuje. Spratovi jogurta ili haljina utegnuti su u plastične folije. Prodavci-mravi opslužuju robu, otpakuju je, tu su gajbice-šamlice koje glume improvizovane merdevine. Sve vrvi i zuji od posla. Košnica raspakivanja i sortiranja. Neprekidno! Prodavci ne poslužuju kupce nego robu!

Na pozornici gluposti, osoblje prodavnice je antički hor koji se ne obraća publici-kupcima, nego rekvizitima na sceni. A mi kupci pokušavamo da se probijemo do šljiva ili donjeg veša, gotovo bezuspešno. Niko nas ne primećuje, mi nismo bitni, niti je važno da li ćemo dati novac za robu i omogućiti primarno funkcionisanje onog zbog čega smo tu – kupovine.

Oh, koliko puta sam pokušala bez čaklji da dohvatim zelenu salatu i pocepala čarape na sklepanim paletima u kojima je roba koja se istovaruje. Odustajem, posustajem, odričem se, ne zbog novca, već zbog osnovne nemogućnosti da priđem stvari. Bojim se povrede u kupovini. Nebezbedno je.

A osoblje samo istovaruje, prepakuje, sortira, obeležava... Nigde spasa, nigde pomoći. Ukoliko kojom srećom nahvatate prodavca, menadžera, submenadžera,

obezbeđenje, ta je osoba ili u pregledanju svog mobilnog telefona, ili među papirima, a najčešće u ogovaranju kolege ili kupca.

U Srbiji vlada na svim ravnilima postmodernistički realsocijalizam udružen sa hiperkapitalizmom. Pa preliven balkanskim inatom i lenjošću.

S obzirom na to da više nema pušenja u „objektu”, glavna zanimacija među zaposlenima svela se na samoću sa svojim voljenim mobilnim aparatićem, ili na društvene aktivnosti siktanja i opanjkavanja svega i svačega. Stoga sam za svoje pare prinuđena da budem obavještena, dok čekam na sto grama salame, o bezobrazluku Pere ili Mare koji neće da rade nego puše ispred radnje, o skandaloznom ponašanju prethodnog kupca koji je tražio malo deblje sečenu salamu (a šta pa ima da traži i da se seče...!), o tome kako nas je neki sportista obrukao osvojivši samo drugo mesto (bedna srebrna medalja), a u retkom intelektualnijem ogovaranju kupac će biti nagrađen i pričom o poslednjem dvadesetčetvorosatnom bestidnom ponašanju političkog ili estradnog selebritija. I kada konačno stignete sa ubrljanim kolicima do umazane pokretne trake kase (traka ne radi), shvatite da od deset naplatnih graničnih mesta kase-rampe za finalno maltretiranje rade samo dve. Nema osoblja jer svi zaposleni istovaruju robu! A onaj preostali mučenik na kasi mora da vam dodeli nekakve kupončice, skine zujalice, otvori vam formularom kojekakve šio mi ga Đura kartice, i

započne brzu defloraciju plastičnih kesa koje pucaju na dodir ptičjeg pera.

Klimnete glavom pri izlasku namrgođenom namešteniku obezbeđenja u svečanom odelu (za njega ste jedino i sigurni da je zaposlen u objektu pošto je obeležen pozicijom izlaska i dostojanstvenim uniforma-odelom), ali avaj, ne može se izaći na ulicu pošto je u toku kamionski istovar robe. One bale, gajbe, palete, i na početku su i na kraju mučeničkog puta kupca kroz modernu trgovinu prezasićenja robom.

Ko je u ovom lancu trgovačke svakodnevice glup, ko lud, ko nasamaren?

Svi!

NARAVOUČENIJE: Dok ne budete samoodrživi u proizvodnji svega što vam je potrebno za život, morate ići u prodavnice.

Jasmina Mihajlović
DOSADNA KNJIGA

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korektura
Smilja Bogdanović

Dizajn korica
Dušan Arsenić

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-282-8

Tiraž
1000 primeraka

Beograd 2019.

Izdavač / Plasman / Plasman
DERETA doo
Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd
tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA
Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-3

МИХАЈЛОВИЋ, Јасмина, 1960–

Dosadna knjiga / Jasmina Mihajlović. – Beograd : Dereta, 2019 (Beograd : Dereta). – 310 str. : ilustr. ; 21 cm. – (Biblioteka Savremena srpska književnost / [Dereta])

Autorkina slika. – Tiraž 1.000. – O autorki: str. 311–314.

ISBN 978-86-6457-282-8

COBISS.SR-ID 281367308